

Prikazi knjiga/Book Reviews

Jasna Plevnik, Stjepan Mesić, Ljubo Jurčić

Kina na Balkanu

Plejada, Zagreb, 2013., 280 str.

Pred nama je knjiga troje poznatih autora Jasne Plevnik, Stjepana Mesića i Ljube Jurčića pod nazivom *Kina na Balkanu*. Iako je samo autorica među troje autora politologinja, radi se o djelu koje se može svrstati u političku znanost, odnosno međunarodne političke odnose s velikim naglaskom na međunarodne ekonomske odnose. *Kina na Balkanu* je ujedno i svojevrsno posebno djelo u hrvatskoj politologiji jer takvih radova na hrvatskom jeziku uglavnom nema, ili su iznimno malobrojni, što je i u velikom kontrastu sa svjetskom politologijom. Ova knjiga je zbog toga dobrodošlo djelo jer popunjava neke od praznina u hrvatskoj politologiji. Međutim kao i mnogi „prvijenci“ nije bez svojih problema. Kao što sam već naveo pitanje globalnog uspona Kine tema je mnogih radova, kako knjiga tako i stručnih i znanstvenih članaka. Uspon Kine počinje sve više biti i tema u kinematografiji ali i u industriji video igara. Svijet je, kako i sami autori navode, postao „kineskiji“. Uspon Kine je, dakle, tema o kojoj se svugdje priča, iako nešto manje kod nas. Knjiga bi trebala biti „kamen temeljac“ koji bi to trebao promijeniti, ili možda ipak ne.

Sama knjiga ima 280 stranica i podijeljena je na četiri poglavlja, plus uvod. Ta četiri poglavlja su sljedeća: 1. *Vanjska politika Kine*; 2. *Kina posebna velika sila*; 3. *Kina na Balkanu* i 4. *Hrvatska i Kina*. Iako je knjiga podijeljena na četiri poglavlja, sadržajno je zapravo podijeljena na dvije cjeline. U prvoj sadržajnoj cjelini obrađuje se vanjska politika Kine općenito, dok se u drugoj sadržajnoj cjelini obrađuju odnosi između Kine i Balkana. S obzirom da se radi o hrvatskim autorima prirodno je da je više prostora ipak posvećeno odnosima Kine i Hrvatske u odnosu na ostale zemlje iz regije.

Autori su, kako sami navode, pisali „kineskim stilom“, odnosno stilom postupnog približavanja prema središnjoj temi. Autori također navode kako je regionalno znanje o Kini slabo, dok knjiga za cilj ima produbiti to znanje. Međutim, tu nastaju i prvi problemi. Osnovni cilj knjige je upoznati čitateljstvo iz Hrvatske (a možda i susjednih nam zemalja) s Kinom i njezinom vanjskom politikom. Ujedno autori daju i *policy* preporuke kako poboljšati i bolje „unovčiti“ odnose s Kinom. Taj sadržajni dio knjige u kojem se daju *policy* preporuke zapravo je i najvažniji dio knjige, jer se identificiraju ključni problemi, ili zapravo više nedostatak kvalitetne vanjske politike prema Kini koja se može gospodarski iskoristiti, u više manje svim državama na Balkanu. Međutim, onaj prvi dio knjige koji se sadržajno

bavi vanjskom politikom Kine u općenitom smislu je iznimno problematičan. Autori se u obrani svoje teze o miroljubivom usponu Kine koriste svojevrsnom teorijskom sintezom, odnosno koriste liberalnu teoriju o trgovinskoj međuovisnosti i realizam, odnosno pristup strukturalnog realizma. Teorijska sinteza sama po sebi nije problematična, a takav je pristup u društvenim znanostima sve i češći jer se sveobuhvatnije mogu objasniti neki od političkih fenomena. Međutim ono što je problematično jest selekcijska pristranost. Autori isključivo američku vanjsku politiku objašnjavaju kroz „naočale“ uglavnom ofenzivnog strukturalnog realizma, dok kinesku vanjsku politiku objašnjavaju liberalnom teorijom trgovinske međuovisnosti ali ujedno i realističkim pristupom naglašavajući želju Kine za multipolarnim svjetskim poretkom. O čemu je zapravo riječ? Autori polaze s pozicije istraživanja ideja na kojima je vođena kineska vanjska politika, pokazujući kako se ona (politika „miroljubivog rasta“) temelji na tradicionalnim konfucijanskim vrijednostima koje je Komunistička partija Kine preuzela i danas njeguje, a koje izražavaju kinesku želju za harmoničnim odnosima u svijetu bez dominacije. Po autorima takve vrijednosti idu „ruku pod ruku“ s liberalnom paradigmom o trgovinskoj međuovisnosti prema kojoj države koje međusobno trguju manje su sklone međusobnim sukobima. Ujedno takve ideje idu „ruku pod ruku“ i s realističkom idejom da je multipolarni međunarodni poredak poželjniji i miroljubiviji od unipolarnog na čelu sa Sjedinjenim Državama. Vanjska politika Sjedinjenih Država, u drugu ruku, skoro je isključivo vođena sebičnim nacionalnim interesima, dakle realističkim principima. Takve tvrdnje jednostavno nisu točne, a ovakav način dokaznog postupka naziva se selekcijskom pristranosti. Autori su trebali vanjsko političko ponašanje Kine i Sjedinjenih Država u teorijskom testiranju tretirati na isti način, odnosno trebali su teorijsku sintezu i pozivanje na klasične vrijednosti koristiti u oba slučaja. Tada bi se pokazalo da je vanjska politika Sjedinjenih Država, a posebice prema Bliskom istoku (iako autori tu regiju svijeta krivo prevode s pojmom Srednji istok) vođena klasičnim liberalnim vrijednostima na kojima je utemeljena i američka republika i teorijom demokratskog mira (koja unutar sebe uključuje i trgovinsku međuovisnost) koja smatra da demokratske države međusobno ne ratuju. Američki pokušaj demokratizacije Bliskog istoka, koliko god naivan i bezuspješan, za krajnji je cilj imao stvoriti demokratski Bliski istok koji bi bio miroljubivije raspoložen prema zapadnim demokracijama. Dapače, američki realisti poput Kennetha Waltza snažno su se usprotivili američkoj invaziji u Iraku smatrajući je suprotnom nacionalnim interesima Sjedinjenih Država. Drugi je problem taj što su autori samo birali ponašanje Kine koje potvrđuje njihove hipoteze, ne uzimajući u obzir primjerice snažno naoružavanje Kine, pogotovo s ofenzivnim naoružanjem poput „nevidljivih“ zrakoplova, ili agresivno nastupanje Kine u Južnom kineskom moru prema svojim susjedima. Zbog svega navedenog kvaliteta je prvog dijela knjige slabija. Autori su svakao trebali koristiti uravnoteženiji i znanstveniji, odnosno objektivniji pristup u svojem istraživanju. Međutim, kako i temeljni cilj knjige jest upoznavanje čitateljstva u našoj regiji s Kinom takav pristup, koji iako manjkav, ima svoju obrazovnu ulogu u senzibiliziranju javnosti prema Kini.

Drugi dio knjige kvalitetnije je napisan, a sadržajno pokazuje odnose Kine i država Balkana, uključujući i Hrvatsku. Autori prvo počinju s povijesnim prikazom odnosa između Kine i bivše Jugoslavije, da bi zatim prikazali odnose država sljednica i Kine, koji su kako i sami autori navode, iznenađujuće slični. Kina prema Europi, uključujući zemlje Balkana provodi going out strategiju, odnosno strategiju rasta izravnog ulaganja u inozemstvu. Autori u ovome dijelu knjige identificiraju ključne probleme u pojedinim zemljama te zatim daju i policy preporuke kako te probleme nadvladati te uspostaviti

bolje političke i ekonomske odnose s Kinom. Tu su autori identificirali cijeli niz problema, od loše infrastrukture, do najčešće nedostatka političke volje da se s Kinom bolje posluje. Često se događa da je želja za uspostavom boljih odnosa s Kinom svedena samo na praznu „frazologiju“ političkih elita, dok toj temi čak i veću pozornost posvećuju novinari. U tom smislu autori navode da se zemlje u regiji, odnosno njihove političke elite moraju uozbiljiti, treba se povećati broj bilateralnih posjeta državnika (što Kinezi posebno cijene), ali i smanjiti administrativne prepreke stranim ulaganjima koje sprječavaju učinkovitije poslovanje. Ujedno, države regije mogle bi, prema autorima, čak i zajedničkim snagama nastupati prema Kini što bi mogla biti i uspješnija strategija vanjskopolitičkog djelovanja. Ovo su samo neki od problema i rješenja koje autori nude, a za potpuni prikaz odnosa između Kine i Balkana preporučam čitanje knjige.

Što na kraju zaključiti oko ove knjige? Kina na Balkanu je svakako vrijedan doprinos hrvatskoj politologiji, jer takve literature na hrvatskom jeziku uglavnom nema. Međutim knjiga nije jednoznačno dobra, ali niti jednoznačno loša. Problem je već spomenuta selekcijska pristranost, koju su autori kaoiskusni znanstvenici trebali znati izbjeći. Ujedno, knjizi nedostaje zaključno poglavlje, odnosno nekakav sažetak glavnih teza koje se „provlače“ kroz knjigu, a koje bi knjizi dale jedan „zaokruženiji ton“. Ovako se čini kao da su autori naglo prekinuli pisanje.

Borna Zgurić, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu